

NAJWYŻSZA IZBA KONTROLI

Delegatura w Opolu

LOP.411.3.8.2025

**Pan
Artur Kotara
Burmistrz Lewina Brzeskiego
Urząd Miejski
w Lewinie Brzeskim
ul. Rynek 1
49-340 Lewin Brzeski**

WYSTĄPIENIE POKONTROLNE

I/25/002/LOP – Realizacja zadań z zakresu ochrony przeciwpowodziowej przez wybrane gminy województwa opolskiego

I. Dane identyfikacyjne

Jednostka kontrolowana	Urząd Miejski w Lewinie Brzeskim, ul. Rynek 1, 49-340 Lewin Brzeski ¹
Kierownik jednostki kontrolowanej	Artur Kotara, Burmistrz Lewina Brzeskiego ² , od 28 października 2018 r.
Zakres przedmiotowy kontroli	Działania podejmowane w celu realizacji zadań gminy z zakresu ochrony przeciwpowodziowej
Okres objęty kontrolą	Od 1 stycznia 2022 r. do zakończenia czynności kontrolnych ³ , z uwzględnieniem zagadnień sprzed tego okresu, mających wpływ na ocenę kontrolowanego obszaru
Podstawa prawna podjęcia kontroli	Art. 2 ust. 2 ustawy z dnia 23 grudnia 1994 r. o Najwyższej Izbie Kontroli ⁴
Jednostka przeprowadzająca kontrolę	Najwyższa Izba Kontroli Delegatura w Opolu
Kontroler	Jarosław Pałęga, główny specjalista kontroli państwowej, upoważnienie do kontroli nr LOP/107/2025 z 23 października 2025 r.

(akta kontroli str. 1)

¹ Dalej: Urząd.

² Dalej: Burmistrz.

³ 11 grudnia 2025 r.

⁴ Dz. U. z 2022 r. poz. 623, dalej: ustawa o NIK.

OCENA OGÓLNA

II. Ocena ogólna⁵ kontrolowanej działalności

Dla kontrolowanej Gminy Lewin Brzeski⁶ został sporządzony plan operacyjny ochrony przed powodzią⁷ oraz gminny plan zarządzania kryzysowego⁸, które zawierały opisy planowanych działań w przypadku zagrożenia powodzią. W dokumentach tych rzetelnie rozpoznano zagrożenie wystąpienia powodzi i ewentualnych jej skutków, w tym możliwość wystąpienia podtopień, określono najbardziej zagrożone obszary oraz obiekty, których zalanie może powodować dalsze straty i zniszczenia. Przyjęto także rzetelne założenia co do sposobu i zasad organizacji ewakuacji, wraz ze wskazaniem rejonów zagrożonych i docelowych miejsc ewakuacji położonych poza strefą zagrożenia.

W okresie objętym kontrolą zapewniono funkcjonowanie magazynu przeciwpowodziowego, a poprzez zawarcie porozumienia⁹ z innymi jednostkami samorządu terytorialnego w ramach Stowarzyszenia Aglomeracja Opolska z terenu powiatu opolskiego ustalono potrzeby w zakresie sprzętu, wyposażenia i materiałów wykorzystywanych w toku działań przeciwpowodziowych. Pozytywnie oceniono również podjęte w Urzędzie w 2025 r. starania o utworzenie nowej bazy magazynowej oraz sfinansowanie zakupu wyposażenia w ramach Programu Ochrony Ludności i Obrony Cywilnej. Stwierdzono jednak, że przed tym okresem, tj. w latach 2022-2024, zaniechano skutecznych działań w celu wyposażenia magazynu przeciwpowodziowego w sprzęt i materiały wynikających z analizy przeprowadzonej w 2021 r. przez Stowarzyszenie Aglomeracja Opolska, co w ocenie NIK świadczyło o nie w pełni rzetelnej realizacji zadania wynikającego z art. 7 ust. 1 pkt 14 ustawy z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym¹⁰. Stwierdzono również, że Gmina nie zapewniła utrzymania prawidłowego stanu na niektórych skontrolowanych odcinkach rowów przydrożnych i melioracyjnych.

W latach 2022-2025 prawidłowo dokonywano okresowej weryfikacji sprawności systemów łączności z Powiatowym Centrum Zarządzania Kryzysowego w powiecie brzeskim oraz przeprowadzano inwentaryzację materiałów przeciwpowodziowych pozostających na stanie Urzędu.

Stwierdzono jednak, że w okresie objętym kontrolą Burmistrz nie wywiązywał się z obowiązku określonego w art. 19 ust. 2 pkt 3 ustawy z dnia 26 kwietnia 2007 r. o zarządzaniu kryzysowym¹¹ gdyż nie organizował i nie przeprowadzał szkoleń lub ćwiczeń z zakresu zarządzania kryzysowego. W Urzędzie nie aktualizowano również GPZK, co stanowiło naruszenie obowiązku wynikającego z art. 5 ust. 3 ww. ustawy. Negatywnie – pod względem kryterium rzetelności – NIK oceniła brak skutecznego zabezpieczenia ciągłości pracy komórki organizacyjnej właściwej w sprawach zarządzania kryzysowego na wypadek wystąpienia

⁵ Najwyższa Izba Kontroli formułuje ocenę ogólną jako ocenę pozytywną, ocenę negatywną albo ocenę w formie opisowej.

⁶ Dalej: Gmina.

⁷ Dalej: Plan operacyjny.

⁸ Dalej: GPZK.

⁹ Porozumienie zawarto w celu poprawy bezpieczeństwa powodziowego, zapewnienia finansowania zakupu niezbędnego wyposażenia Gminy do działań w sytuacjach kryzysowych oraz wzajemnej pomocy sygnatariuszy w sytuacjach wystąpienia nadzwyczajnych zagrożeń.

¹⁰ Dz. U. z 2025 r. poz. 1153, ze zm.

¹¹ Dz. U. z 2023 r. poz. 122, ze zm.

sytuacji kryzysowej, w tym powodzi, gdyż w Urzędzie nie zapewniono możliwości niezwłocznego załączenia awaryjnego zasilania w energię elektryczną.

III. Opis ustalonego stanu faktycznego

OBSZAR

Działania podejmowane w celu realizacji zadań gminy z zakresu ochrony przeciwpowodziowej

Opis stanu faktycznego

1. Burmistrz w 2014 r. przyjął Plan operacyjny ochrony przed powodzią Gminy Lewin Brzeski, czym wypełnił obowiązek określony w art. 31a ustawy o samorządzie gminnym. Plan ten został uzgodniony z Kierownikiem Zespołu ds. Zarządzania Kryzysowego, Spraw Wojskowych i Obronnych oraz z Wojewódzkim Zarządzeniem Melioracji i Urządzeń Wodnych w Opolu Oddział w Brzegu. Zgodnie z arkuszem aktualizacji plan ten był aktualizowany 14 listopada 2025 r. oraz trzykrotnie 17 listopada 2025 r. w zakresie składu osobowego Gminnego Zespołu Zarządzania Kryzysowego¹² oraz adresów i telefonów osób wskazanych w planie. Burmistrz wyjaśnił, że Plan operacyjny jest doraźnie aktualizowany w sytuacji zmian kadrowych osób ujętych w ww. planie oraz zmian teled adresowych. Charakterystyka hydrologiczna oraz topograficzna gminy Lewin Brzeski, procedury postępowania, działania, oceny zagrożeń nie uległy zmianie, wobec powyższego inne dane nie podlegają aktualizacji.

(akta kontroli str. 135-275, 870, 909, 957)

2. Burmistrzowi nie przypisano żadnego zadania w ramach katalogu działań służących przeciwdziałaniu skutkom suszy, określonego w załączniku do rozporządzenia Ministra Infrastruktury z dnia 15 lipca 2021 r. w sprawie przyjęcia Planu przeciwdziałania skutkom suszy¹³.

W odniesieniu do sposobu opracowania Planu operacyjnego, w szczególności w zakresie wykorzystania informacji przekazywanych przez inne jednostki administracji publicznej i instytucje, Burmistrz wyjaśnił: *Na etapie opracowania planu przeprowadzono niezbędne konsultacje z podmiotami właściwymi dla charakteru zagrożenia w gminie Lewin Brzeski. Konsultacje przeprowadzono z Wojewódzkim Zarządzeniem Melioracji i Urządzeń Wodnych Oddział Brzeg, który zarządzał lokalnymi ciekami wodnymi. Potwierdzono poziom zagrożenia powodziowego wynikający z charakterystyki cieków wodnych. Starostwo Powiatowe w Brzegu: konsultacje w zakresie procedur współpracy oraz koordynacji działań w sytuacjach kryzysowych. Plan koncentruje się na koordynacji działań w ramach istniejących struktur administracyjnych. Wszystkie podmioty wymienione w planie zostały poinformowane o treści planu i wyrażały gotowość współpracy w ramach swoich kompetencji. Burmistrz wskazał również, że skoordynowanie planu operacyjnego gminnego z planem powiatowym nastąpiło na etapie uzgodnień (brak jest dokumentu potwierdzającego uzgodnienia ze Starostwem Powiatowym w Brzegu).*

(akta kontroli str. 870)

3. Plan operacyjny zawierał m.in.: a/ ocenę zagrożenia powodziowego dla Gminy Lewin Brzeski wraz z oszacowaniem prawdopodobieństwa wystąpienia powodzi

¹² Dalej: GZZK.

¹³ Dz. U. poz. 1615.

i ewentualnych jej skutków, w tym możliwość wystąpienia podtopień, miejsc najbardziej zagrożonych rejonów, oraz obiektów, które mogą pogłębić straty i zniszczenia; b/ wykaz realizowanych zadań podczas akcji przeciwpowodziowych przez straż pożarną¹⁴ i policję¹⁵; c/ wzory zarządzeń Burmistrza dotyczących reagowania kryzysowego oraz zbiorczy plan ewakuacji ludności ze wskazaniem możliwych miejsc zakwaterowania na wypadek klęsk żywiołowych bądź innych zagrożeń masowych; d/ procedury postępowania z chwilą wystąpienia zagrożenia powodzią lub powodzi; e/ zasady i instrukcje ogłaszania oraz odwoływania stanów pogotowia przeciwpowodziowego i alarmu powodziowego; f/ instrukcję działania podczas zagrożeń powodziowych GZZK; g/ procedury działania i organizację reagowania kryzysowego; h/ organizację łączności w zakresie kierowania, meldowania, informowania oraz powszechnego ostrzegania i alarmowania; i/ procedury działania zespołu zarządzania kryzysowego i organizacji działań w poszczególnych fazach reagowania kryzysowego w sytuacji zagrożenia powodzią i powodzi; j/ procedury użycia jednostek wojskowych do zapobiegania i zwalczania skutków klęsk żywiołowych, w tym zjawisk lodowych oraz powodzi; k/ wzory informacji i meldunków oraz wniosków i sprawozdań dotyczących sytuacji powodziowej z centrum zarządzania kryzysowego gminy do centrum zarządzania kryzysowego starosty i wojewody.

(akta kontroli str. 135-275)

W świetle instrukcji działania podczas zagrożeń powodziowych GZZK, podstawowe czynności, które należało chronologicznie wykonać od chwili ogłoszenia pogotowia przeciwpowodziowego lub alarmu powodziowego obejmowały: 1/ powiadomienie Centrów Zarządzania Kryzysowego Starosty i Wojewody o ogłoszeniu (zarządzeniu) na terenie gminy pogotowia przeciwpowodziowego lub alarmu powodziowego; 2/ powiadomienie sołtysów wsi i wszystkich członków GZZK o wprowadzeniu stanu pogotowia lub alarmu powodziowego; 3/ powiadomienie wszystkich GZZK sąsiednich gmin i powiatów o wprowadzeniu stanu pogotowia lub alarmu powodziowego na terenie gminy; 4/ uaktualnianie dokumentów operacyjnych (planów, map, schematów, zestawień sił i środków) w związku z zaistniałą sytuacją zagrożenia lub powodzi; 5/ dokonywanie na podstawie otrzymanych danych i informacji wstępnej oceny stopnia zagrożenia powodzią poszczególnych sołectw; 6/ organizowanie ciągłego monitorowania stanów wody Proсны na terenie gminy, jak również

¹⁴ Do zadań tych należało m.in.: a/ oświetlenie terenu akcji ratowniczej i zasilanie urządzeń energią elektryczną; b/ organizacja łączności na terenie akcji; c/ ewakuacja ludzi, zwierząt i mienia; d/ dostarczanie żywności i wody pitnej; e/ ratowanie ludzi, udzielanie pomocy przedlekarskiej; f/ ograniczenie rozlewisk i przecieków przez urządzenia przeciwpowodziowe; g/ pomoc w zabezpieczeniu obwałowań i innych urządzeń przeciwpowodziowych (patrolowanie wałów przeciwpowodziowych, likwidacja wyrw i uszkodzeń w obwałowaniach); h/ odwadnianie obiektów (wypompowywanie wody z budynków mieszkalnych, gospodarskich i obiektów użyteczności publicznej, udrażnianie przepustów, usuwanie zatorów tworzonych przez spływające drzewa, korzenie i gałęzie); i/ wyławianie topielców.

¹⁵ Do zadań tych należało m.in.: a/ alarmowanie i przekazywanie informacji ludności o występującym zagrożeniu powodziowym; b/ monitorowanie terenów zagrożonych powodzią; c/ udostępnianie środków łączności dla potrzeb kierowania działaniami innych organów i służb ratowniczych; d/ zabezpieczenie mienia ewakuowanej ludności i pomoc przy ewakuacji ludności; e/ organizowanie patroli zapobiegających szabrownictwu; f/ lokalizowanie miejsc newralgicznych na drogach i ich zabezpieczanie; g/ informowanie środków masowego przekazu o występujących zagrożeniach i utrudnieniach.

systematyczne sprawdzanie stanu technicznego urządzeń wodnych (śluz, przepustów, kanałów); 7/ wyznaczanie patroli do obserwacji i nadzoru; 8/ uruchomienie środków transportu niezbędne do przemieszczania się członków GZZK; 9/ w miarę potrzeby nawiązywanie współpracy z wojewódzkimi doradcami i ekspertami w sprawach powodziowych w celu wypracowania optymalnych wariantów prowadzenia akcji przeciwpowodziowej; 10/ zarządzenie przystąpienia do działania poszczególnych grup roboczych CZK; 11/ zarządzenie i zorganizowanie w zależności od rozwoju sytuacji ewakuację ludności, inwentarza żywego i mienia mieszkańców zagrożonych lub objętych powodzią terenów; 12/ składanie meldunków o poważniejszych zagrożeniach i nadzwyczajnych zdarzeniach (zależnie od sytuacji) na bieżąco lub do godziny 10:00 za ubiegłą dobę do CZK Starosty i Wojewody; 13/ dokonywanie na bieżąco, w miarę napływających informacji i meldunków od patroli, jednostek organizacyjnych i ludności, ocenę zmieniającej się sytuacji zagrożenia powodzią lub powodzi.

(akta kontroli str. 156)

4. W okresie objętym kontrolą w Gminie obowiązywał GPZK, który został zatwierdzony przez Starostę Brzeskiego w 2018 r. Zgodnie z arkuszem aktualizacji GPZK od momentu zatwierdzenia tego planu, nie był on poddawany żadnym aktualizacjom wymaganych art. 5 ust. 3 ustawy o zarządzaniu kryzysowym, co opisano w sekcji *Stwierdzone nieprawidłowości*. W świetle informacji uzyskanej od Starosty Brzeskiego w trybie art. 29 ust. 1 pkt 2 lit. f oraz art. 40 ust. 1 ustawy o NIK *po zatwierdzeniu planów w 2018 r. wydawane były jeszcze w 2019 r. i w 2023 r. zalecenia dla gmin dotyczące aktualizacji planów zarządzania. W zaleceniach z 2019 r. zalecono wprowadzenie do planów zarządzania modułów zadaniowych, oraz siatkę bezpieczeństwa, w 2023 r. wprowadzenia procedury SPO-21 dotyczącej reagowania na zanieczyszczenie wód powierzchniowych i zjawiska śnięcia ryb (Złota Alga). Zgodnie z pismem Wojewody Opolskiego nr BZK.II.6330.66.2019.AM z 27 września 2019 r., dotyczącego dokonania zmian w powiatowych planach zarządzania kryzysowego, zrezygnowano z umieszczenia procedur realizacji zadań z zakresu zarządzania kryzysowego (PZK), a w ich miejsce opracowano i umieszczono standardowe procedury operacyjne.*

(akta kontroli str. 288, 936-954)

Plan został uzgodniony m.in. ze Starostwem Powiatowym w Brzegu, Miejsko-Gminnym Ośrodkiem Pomocy Społecznej, Związkiem Ochotniczych Straży Pożarnych oraz uzyskał pozytywną opinię GZZK. W GPZK zidentyfikowano ryzyko wystąpienia powodzi, określając prawdopodobieństwo na bardzo prawdopodobne, a skutki dla ludności, środowiska mienia i infrastruktury jako duże. Wymieniono i opisano także rodzaje możliwych powodzi (zalewowe, opadowe, roztopowe i zatorowe). Określono również zadania i obowiązki uczestników zarządzania kryzysowego w przypadku wystąpienia powodzi w formie siatki bezpieczeństwa. Jednostką odpowiedzialną za zapobieganie/monitorowanie zagrożenia powodziowego był Urząd Gminy wraz z jednostkami Ochotniczych Straży Pożarnych¹⁶. W przypadku wystąpienia zagrożenia, w tym powodzi lub zagrożenia powodzią, zapisy GPZK nakładały na

¹⁶ Dalej: OSP.

Inspektora ds. Zarządzania Kryzysowego obowiązek uzyskiwania, przetwarzania i przekazywania Burmistrzowi informacji wynikających z prognoz pogody, komunikatów i ostrzeżeń, a na Burmistrza obowiązek analizowania i prognozowania sytuacji na administrowanym terenie oraz podejmowanie decyzji na potrzeby kierowania, dowodzenia i współdziałania. W planie określono procedury postępowania podczas zagrożenia powodziowego lub wystąpienia powodzi dotyczące Burmistrza, tj.: 1/ w ramach procedury SPO-9 określono ogłoszenie stanu pogotowia lub alarmu przeciwpowodziowego oraz ich odwołania; kierowanie realizacją zadań ujętych w GPZK; realizację zarządzeń wydanych przez Wojewodę; działania GZZK w sytuacji zagrożenia powodzią, podtopieniami oraz katastrofalnymi zatopieniami; 2/ w ramach procedury SPO-8 określono uruchomienie i działanie GZZK; 3/ w ramach procedury SPO-23 ujęto wnioskowanie do Wojewody o wprowadzenie stanu klęski żywiołowej; 4/ w ramach procedury SPO-19 ujęto wnioskowanie o pozyskanie osadzonych w zakładzie karnym; 5/ w ramach procedury SPO-21 ujęto wnioskowanie o wsparcie pododdziałami i jednostkami Sił Zbrojnych Rzeczypospolitej Polskiej. Do GZZK należało m.in.: a/ monitorowanie zagrożenia; b/ organizacja punktu informacyjnego dla ludności (procedura SPO-1); c/ ostrzeganie i alarmowanie ludności (procedura SPO-7); d/ działanie w sytuacji zagrożenia powodzią (procedura SPO-9); e/ prowadzenie ewakuacji częściowej lub całkowitej (procedura SPO-22); g/ udzielanie pomocy medycznej i socjalnej dla ludności w toku trwania zdarzenia kryzysowego oraz likwidacja skutków wystąpienia powodzi (procedura SPO-9).

(akta kontroli str. 287-293, 310, 343, 364, 384-385, 419-420, 431-436, 452-460)

W GPZK uwzględniono zapisy dotyczące organizacji ewakuacji z terenów zagrożonych określając m.in. 1/ sposoby powiadamiania ludności o zarządzanej ewakuacji; 2/ przewidziane do ewakuacji obszary oraz przybliżoną liczbę mieszkańców. Do obowiązków Burmistrza należało zabezpieczenie warunków niezbędnych do przetrwania ewakuowanej i poszkodowanej ludności oraz ewakuowanych zwierząt.

(akta kontroli str. 518-521)

5. Gmina posiadała magazyn przeciwpowodziowy zlokalizowany na pierwszym piętrze budynku Zarządu Mienia Komunalnego spółki z o.o. przy ul. Konopnickiej 3 w Lewinie Brzeskim. Lokal użytkowy był wynajmowany na podstawie umowy z 29 lutego 2012 r. W wyniku kontroli sprawności technicznej¹⁷ z 8 września 2025 r. nie stwierdzono nieprawidłowości, a budynek spełniał warunki techniczne do dalszej eksploatacji.

Przeprowadzone 2 grudnia 2025 r. oględziny wykazały m.in., że dojazd do magazynu był zapewniony od ul. Konopnickiej oraz od ul. Kilińskiego. Nie występowały ograniczenia w dopuszczalnej masie całkowitej pojazdów, nie stwierdzono utrudnień w postaci np. ubytków nawierzchni, konarów drzew oraz rozładunku / załadunku przy magazynie – teren przed wejściem budynku umożliwiał manewrowanie pojazdów. Dojazd do budynku był swobodny – nie był zabezpieczony zamykaną bramą. Budynek posiadał instalację alarmową oraz kamerę monitoringu – powiadomienia i obraz z monitoringu posiadał Zarząd

¹⁷ Przeprowadzanej w cyklu pięcioletnim.

Mienia Komunalnego spółka z o. o., która w razie konieczności zawiadamiała Urząd Miejski o niepokojących zdarzeniach. Pomieszczenie magazynu było zabezpieczone przed wejściem osób nieuprawnionych metalowymi drzwiami zamykanymi na dwa zamki. Dostęp do magazynu przeciwpowodziowego nie był uzależniony od zasilania z sieci elektroenergetycznej. Nie stwierdzono nieprawidłowości stanu technicznego pomieszczenia magazynu, tj. niezabezpieczonych przewodów elektrycznych, zawilgoceń czy wykwitów pleśni oraz innych, które mogłyby stanowić zagrożenie dla zdrowia i życia osób korzystających z magazynu i dla bezpieczeństwa zgromadzonego sprzętu i materiałów. W trakcie oględzin w magazynie znajdowały się worki na piasek w liczbie 90 000 szt. (90 paczek po 1 000 szt.) oraz cztery maski przeciwgazowe MP-5. Zgodnie z wyjaśnieniem inspektora ds. zarządzania kryzysowego o uruchomieniu zasobów magazynowych, komu i na jakiej podstawie materiały i sprzęt są wydawane, podejmował Burmistrz.

(akta kontroli str. 96-100, 910-913, 926-931)

Burmistrz wyjaśnił: *Podstawowym wyposażeniem magazynu OC, zarówno przed powodzią we wrześniu 2024 r., jak i po, są worki przeciwpowodziowe (obecnie 90 tys. szt.). W razie konieczności, w sytuacjach występujących zagrożeń, kryzysów, Gmina wykorzystuje sprzęt będący na wyposażeniu gminnych jednostek OSP. Corocznie w budżecie Gminy zapewniane są środki finansowe na działalność jednostek OSP, w tym na: bieżącą konserwację, niezbędne naprawy oraz systematyczne rozruchy posiadanego sprzętu (w tym: agregaty prądotwórcze, motopompy, węże, piły spalinowe, najaśnice¹⁸ oświetleniowe, łódź, pachołki drogowe, taśmy ostrzegawcze). Sprzęt ten stanowi majątek gminny, przekazany w użytkowanie podległym jednostkom OSP.*

(akta kontroli str. 959)

Stan magazynu przeciwpowodziowego ujęty był w księgach rachunkowych Urzędu, a na koniec każdego z lat 2022-2024 przeprowadzano spis z natury materiałów będących na stanie magazynu przeciwpowodziowym oraz urządzeń wykorzystywanych na stanowisku kierowania.

(akta kontroli str. 89-95)

6. Gmina analizowała potrzeby w zakresie minimalnego wyposażenia magazynu przeciwpowodziowego. W ramach członkostwa w Stowarzyszeniu Aglomeracja Opolska Gmina współpracowała z samorządami w zakresie planowania strategicznego i przestrzennego, rozwoju gospodarczego i wspólnego działania na rzecz pozyskiwania inwestorów, transferu nowych technologii z centrów naukowych Opola do podmiotów gospodarczych, transportu zbiorowego, ochrony zasobów przyrodniczych, ochrony środowiska, oświaty, kultury, sportu i turystyki oraz ochrony przeciwpowodziowej.

W celu poprawy bezpieczeństwa mieszkańców Gmina jest jednym z sygnatariuszy¹⁹ porozumienia *Solidarni wobec zagrożeń*, które zobowiązuje

¹⁸ Przenośne systemy oświetleniowe, najczęściej na rozsuwanych masztach, które zapewniają silne, równomierne światło do oświetlania terenów akcji ratunkowych, budów, czy innych miejsc wymagających dobrej widoczności w nocy.

¹⁹ Porozumienie podpisało 21 gmin należących do Aglomeracji Opolskiej, Powiat Opolski, Powiat Krapkowicki, Komenda Wojewódzka Państwowej Straży Pożarnej w Opolu, Komenda Powiatowa

wszystkich członków Aglomeracji Opolskiej do wzajemnej pomocy i współpracy w przypadku wystąpienia klęsk żywiołowych. Do podstawowych założeń porozumienia należą: 1/ solidarna pomoc wszystkich Partnerów w sytuacji wystąpienia zagrożenia; 2/ poprawa systemu zarządzania sytuacją podczas zdarzeń ekstremalnych; 3/ udoskonalenie systemu alarmowania i ostrzegania ludności; 4/ poprawa wyposażenia w zasoby materiałowe i sprzętowe Partnerów na wypadek zdarzeń ekstremalnych; 5/ poprawa infrastruktury wykorzystywanej podczas zdarzeń nadzwyczajnych; 6/ poprawa wymiany informacji podczas sytuacji kryzysowej; 7/ zintensyfikowanie edukacji mieszkańców w zakresie prawidłowego zachowania się na wypadek nadzwyczajnych zagrożeń. W ramach tego porozumienia w 2015 r. opracowano dokument pn. *Program poprawy funkcjonowania systemu przeciwdziałania i ograniczania skutków występowania zjawisk ekstremalnych na obszarze Aglomeracji Opolskiej na lata 2015-2020*, w którym przeprowadzona została analiza zagrożeń oraz potrzeb wszystkich członków stowarzyszenia, w tym Gminy Lewin Brzeski. Dokument został poprzedzony analizą zagrożeń oraz analizą przygotowania gmin do usuwania zjawisk nadzwyczajnych, a także zawiera propozycje poprawy działań na wypadek powstania zjawisk ekstremalnych tj. huraganów, podtopień i powodzi, gradobicia, zdarzeń chemicznych, katastrof drogowych lub innych, czyli przede wszystkim zagrożeń, które wykraczają poza teren jednej gminy lub przekraczają możliwości gminy samodzielnego przeciwdziałania skutkom. Zgodnie z programem zaproponowane zostało wyposażenie gmin w sprzęt do usuwania skutków zjawisk ekstremalnych w zrównoważonych ilościach, gdzie wskazano brak konieczności wyposażania wszystkich gmin w urządzenia i sprzęt do usuwania różnych nadzwyczajnych zagrożeń. Wskazane zostało racjonalne wyposażenie gmin w sprzęt, materiały i infrastrukturę do usuwania zagrożeń nadzwyczajnych w ilościach popartych doświadczeniami z prowadzonych wcześniej działań na terenie aglomeracji, województwa czy kraju. W 2021 r. Program został zaktualizowany w zakresie informacji dotyczących wyposażenia gmin i powiatów w zasoby niezbędne do usuwania skutków zdarzeń, natomiast zasadnicze założenia programu pozostały bez zmian²⁰.

(akta kontroli str. 1049-1161)

Burmistrz wskazał: *Świadomość występowania różnych możliwych zjawisk katastrofalnych oraz konieczność posiadania niezbędnego sprzętu do usuwania ich skutków, wpłynęły na władze Gminy Lewin Brzeski, które w marcu 2024 r. podjęły decyzję o przystąpieniu do projektu partnerskiego, w ramach Stowarzyszenia Aglomeracji Opolskiej pn. „Zakup sprzętu do prowadzenia akcji ratowniczych i usuwania skutków zjawisk katastrofalnych w Aglomeracji Opolskiej”. W ramach projektu zaplanowane zostały zakupy różnego sprzętu dla Gminy Lewin Brzeski na kwotę ponad 470 tys. zł. Zgłoszony akces w projekcie wstrzymał tut. Urząd przed dokonywaniem zakupów sprzętów i innego wyposażenia magazynu OC (w tym powodziowego), a tym samym dodatkowym wydatkowaniem publicznych środków.*

Państwowej Straży Pożarnej w Krapkowicach oraz Komenda Miejska Państwowej Straży Pożarnej w Opolu.

²⁰ https://aglomeracja-opolska.pl/uploads/files/24/02_program_poprawy_funkcjonowania_zalacznik_do_uchwaly_walnego_zebrania.pdf (dostęp 22 grudnia 2025 r.).

Z przyczyn proceduralnych niestety wydłużył się czas realizacji projektu, którego finalizacja właśnie następuje, a jego zakończenie planowane jest dopiero w 2026 r.

(akta kontroli str. 956)

W trakcie kontroli NIK Gmina realizowała inwestycję obejmującą wykonanie nowej bazy magazynowej na potrzeby ochrony ludności i obrony cywilnej na działce nr 18/2 w Lewinie Brzeskim, która nie znajdowała się na terenie zalewowym miasta. Na sfinansowanie ww. inwestycji pozyskano dotację w wysokości 531,8 tys. zł z Programu Ochrony Ludności i Obrony Cywilnej na lata 2025/2026 oraz 48,4 tys. zł na zakup wyposażenia tego magazynu²¹. W ramach inwestycji zaplanowano m.in. wykonanie ogrodzenia, utwardzenie terenu, instalację oświetlenia i monitoringu wizyjnego, montaż kontenerów magazynowych. Ze środków dotacji przewidziano także zakup zestawu ratownictwa medycznego, worków na piasek (10 tys. szt.), megafonów (4 szt.), syreny przenośnej, kamizelek ratunkowych (6 szt.), gumowców/woderów (10 szt.), płaszczy przeciwdeszczowych (10 szt.) plandek o różnych wymiarach (13 szt.), przedłużaczy na zwijadle (4 szt.) latarek (10 szt.) taczek (5 szt.) łopat (10 szt.) szczotek do zamiatania (10 szt.) oraz regałów magazynowych (4 szt.). Burmistrz wyjaśnił, że na dzień kontroli NIK: *Zlecono wykonanie dokumentacji technicznej oraz planuje się wykonać w roku bieżącym I etap tj. ogrodzenie terenu. Całość inwestycji planowana jest do zrealizowania w I półroczu 2026 r. W zakresie realizacji wyposażenia bazy magazynowej na chwilę obecną sfinalizowany został zakup 10 tys. worków na piasek. Pozostałe zakupy zostały zlecone i są w trakcie realizacji. Ze względu na kończący się rok 2025, inwestycja została zgłoszona jako zadanie z wysokim ryzykiem braku realizacji do końca roku budżetowego – wydatek niewygasający.*

(akta kontroli str. 959, 979-1002)

W celu poprawy bezpieczeństwa ludności w ramach Programu Ochrony Ludności i Obrony Cywilnej na lata 2025-2026, Gmina wnioskuje do Opolskiego Urzędu Wojewódzkiego o sfinansowanie m.in. zakupu siedmiu zestawów Starlink z agregatami prądotwórczymi, samochodu typu pick-up (lub SUV), systemu nagłaśniającego do samochodu, łodzi ratowniczej płaskodennej, systemu kamer do montażu na terenach zagrożonych, drona z kamerą termowizyjną oraz radiotelefonów przenośnych²². W świetle pisma Ministerstwa Spraw Wewnętrznych i Administracji z 12 sierpnia 2025 r. zakup samochodów osobowych, w tym typu pick-up, został wyłączony z możliwości sfinansowania. W podziale przyznanych środków z 24 września 2025 r. nie uwzględniono również zestawów Starlink. Pismem z 29 września 2025 r. Burmistrz zwrócił się o zmianę przeznaczenia środków dotacji w kwocie 23 tys. zł celem zakupu mobilnej stacji uzdatniania wody, a pismem z 14 października 2025 r. o wyrażenie zgody na zakup cysterny do wody na przyczepce w miejsce odrzuconych zadań, tj. zakupu drona oraz systemu kamer.

(akta kontroli str. 664-744)

Gmina 13 listopada 2024 r. zawarła Porozumienie Partnerskie ze Stowarzyszeniem Aglomeracja Opolska w celu realizacji wspólnego

²¹ Umowa dotacji Nr BZK.II.POLiOC.431.2025 z 19 listopada 2025 r.

²² Według propozycji podziału przyznanych środków w łącznej kwocie 833,1 tys. zł z 16 lipca 2025 r.

przedsięwzięcia pn. *Zakup sprzętu do prowadzenia akcji ratowniczych i usuwania skutków zjawisk katastrofalnych w Aglomeracji Opolskiej*²³. W ramach tego porozumienia zakupiony ma być dron z kamerą termowizyjną, agregat prądotwórczy, namiot pneumatyczny, pilarka ratownicza i spalinowa, przenośna stacja ładowania, radiotelefon wraz z zasilaczem i anteną, rękawy przeciwpowodziowe (10 szt.), tablet, zestaw dekarski, motopompa szlamowa, przenośna pompa zanurzeniowa, przewoźna motopompa powodziowa, urządzenie do napełniania worków. Wydatki na ten cel mają wynieść 497,1 tys. zł, z tego kwota dofinansowania stanowić 95% kwoty wydatków (472,2 tys. zł).

(akta kontroli str. 745-767, 771, 783)

7. Burmistrz zapewnił warunki lokalowe i techniczne niezbędne do utrzymania ciągłości pracy komórki organizacyjnej Urzędu właściwej w sprawach zarządzania kryzysowego w czasie powodzi. Stanowisko zarządzania kryzysowego znajdowało się w budynku Urzędu w Rynku 25 w sali ślubów w bezpośrednim sąsiedztwie głównego budynku, z uwagi na jego przestronność i możliwość zgromadzenia w nim większej liczby osób. Zgodnie z wyjaśnieniem inspektora ds. zarządzania kryzysowego podczas powodzi w 1997 r. oraz w 2024 r. woda nie wdarła się do tego budynku, dlatego też centrum łączności zlokalizowano w tym miejscu. Na stanowisko to składał się radiotelefon cyfrowy GM 300, terminal GSM DTG-53 oraz zasilacz sieciowy z akumulatorem 12 Ah. Urząd nie posiadał mobilnych stanowisk zarządzania kryzysowego i opierał się na łączności radiowej OSP, które posiadały przenośne radiostacje. Poza tym do łączności wykorzystuje się łączność komórkową. Gmina nie posiadała źródeł awaryjnego zasilania (np. agregatu prądotwórczego) co opisano w sekcji *Stwierdzone nieprawidłowości*. W świetle wyjaśnień inspektora ds. zarządzania kryzysowego, w przypadku zaniku zasilania Urząd był przygotowany do korzystania z agregatu prądotwórczego pobieranego z pobliskiej OSP w Lewinie Brzeskim, oddalonej od stanowiska zarządzania kryzysowego o około 250 m. W trakcie oględzin 3 grudnia 2025 r. przeprowadzono test działania systemu łączności z Powiatowym Centrum Zarządzania Kryzysowego w Starostwie Powiatowym w Brzegu. Nie stwierdzono żadnych problemów, jakość dźwięku była bardzo dobra i komunikacja przebiegła bez zakłóceń. Według wyjaśnień inspektora ds. zarządzania kryzysowego test łączności przeprowadzany jest w każdy piątek o godz. 9:00 ale w Urzędzie nie sporządzano protokołów / notatek z przeprowadzonych testów, gdyż zadaniem tym zajmowało się Starostwo Powiatowe w Brzegu.

(akta kontroli str. 926-931)

8. Gmina nie posiadała własnego systemu ostrzegania i alarmowania ludności o zagrożeniach. Burmistrz wyjaśnił: *Źródłem informacji o zagrożeniach są komunikaty SMS-y z Rządowego Centrum Bezpieczeństwa (RCB), komunikaty publikowane na stronie internetowej Facebook-u Gminy Lewin Brzeski oraz telefoniczny kontakt z sołtysami poszczególnych sołectw z terenu gminy. Gmina wykorzystuje również system alarmowy OSP (syreny zamontowane na remizach*

²³ Współfinansowane ze środków programu regionalnego Fundusze Europejskie dla Opolskiego na lata 2021-2027 w ramach działania 2.3 *Zapobieganie zagrożeniom związanym ze zmianą klimatu* FEO 2021-2027.

strażackich) oraz w razie potrzeby wykorzystuje system nagłośnieniowy z pojazdów Policji do nadawania komunikatów głosowych. Realizacja zadania nałożonego w art. 20 ust. 1 pkt 3 ustawy o zarządzaniu kryzysowym, tj. nadzór nad funkcjonowaniem systemu wykrywania i alarmowania oraz systemu wczesnego ostrzegania ludności następowało poprzez próbne uruchamianie 1 lipca każdego roku syren alarmowych zlokalizowanych w jednostkach OSP na terenie gminy w ramach treningów tych jednostek. Jednostki te dokonują również przeglądów sprawności stacji obiektowych radiowego systemu alarmowania.

(akta kontroli str. 635, 1031, 1168-1177)

9. Burmistrz nie podejmował działań edukacyjnych i informacyjnych oraz ćwiczeń dotyczących zagrożeń związanych z powodzią, co opisano w dalszej części wystąpienia pokontrolnego w sekcji *Stwierdzone nieprawidłowości*.

(akta kontroli str. 635)

10. W Gminie nie korzystano ze środków technicznych umożliwiających prowadzenie monitoringu wizyjnego w obszarze przestrzeni publicznej dla zapewnienia ochrony przeciwpowodziowej. Jako przyczynę Burmistrz wskazał brak środków na ten cel. Burmistrz wyjaśnił: *W ramach Programu Ochrony Ludności i Obrony Cywilnej 2025/2026 Gmina Lewin Brzeski złożyła w miesiącu wrześniu br. wnioski do Wojewody Opolskiego na zakup sprzętu umożliwiającego prowadzenie monitoringu w sytuacjach kryzysowych: „Zakup systemu kamer do montażu na terenach zagrożonych” na kwotę 60.000 zł oraz „Zakup drona” na kwotę 40 000 zł. W/w wnioski zostały negatywnie rozpatrzone (telefoniczna informacja z Wydziału Bezpieczeństwa i Zarządzania Kryzysowego Opolskiego Urzędu Wojewódzkiego) - brak potwierdzenia na piśmie. Jednocześnie Gmina jest w trakcie finalizacji projektu pn. „Zakup sprzętu do prowadzenia akcji ratowniczych i usuwania skutków zjawisk katastrofalnych w Aglomeracji Opolskiej”, z którego sfinansowany zostanie m.in. zakup specjalistycznego drona z kamerą termowizyjną.*

(akta kontroli str. 636, 664-788)

11. W Gminie analizowano przyczyny powstania strat powodziowych, którymi były: *fala powodziowa znacznie przekraczająca możliwości przepustowe rzeki Nysy Kłodzkiej oraz jej kanału ulgi powodziowej, tj. 800 m³/s oraz rozerwanie wałów przeciwpowodziowych w miejscowościach Ptakowice – Kantorowice, Wronów oraz w mieście Lewin Brzeski przy jazie kłapowym. Nie sporządzono z tej analizy dokumentów.*

W wyniku identyfikacji przyczyn, a następnie określeniu potrzeb związanych z odbudową zniszczonej w czasie powodzi infrastruktury przeciwpowodziowej zlokalizowanej na terenie Gminy Lewin Brzeski podjęte zostało stanowisko Rady Miejskiej w Lewinie Brzeskim z 25 marca 2025 r. w sprawie przedstawionego przez Wody Polskie dokumentu pn. *Program redukcji ryzyka powodziowego w Zlewni Nysa Kłodzka* (poniżej zbiornika wodnego Nysa) na terenie Gminy Lewin Brzeski. Rada Miejska pozytywnie zaopiniowała ww. dokument wskazując jednocześnie na potrzebę: 1/ przyśpieszenia budowy zbiornika w Kamieńcu Ząbkowickim; 2/ dokonania w trybie pilnym zmiany instrukcji w gospodarowaniu wodami (IGW), sterowaniem napełniania i opróżniania zbiorników przeciwpowodziowych; 3/ opracowywania i przekazywania do sztabów zarządzania kryzysowego instrukcji gospodarowania wodami w zbiornikach w każdym przypadku zagrożenia powodziowego; 4/ analizy prognozy opadów

atmosferycznych z innych certyfikowanych instytucji meteorologicznych w Unii Europejskiej; 5/ odsunięcia wałów przeciwpowodziowych na gruntach leśnych i ornych, celem zwiększenia rozlewków wód wezbraniowych rzeki Nysy Kłodzkiej (prawy brzeg rzeki w dół od drogi krajowej 94 w Skorogoszczu do miejscowości Mikolin); 6/ utworzenia kanału ulgi przed miejscowością Skorogoszcz; 7/ wykonania (zmodernizowania) ujścia wód z Potoku Rakowickiego do rzeki Nysa Kłodzka (obecna zasuwa utrudnia przedostanie się wód do rzeki Nysa Kłodzka powodując zalewanie i podtapianie budynków we wsi Kantorowice, a następnie zalewanie miasta Lewin Brzeski); 8/ obniżenie koryta dna rzeki Nysa Kłodzka; 9/ odtworzenie przepływu wód na drodze krajowej 94 (stary most w okolicach drogi do wsi Wronów) – likwidacja tego przepływu powodowała podmywanie drogi 94 przy fali powodziowej; 10/ likwidację wzniesienia w okolicach wsi Stroszowice powstałego w wyniku wydobywania żwiru i piasku, które w czasie powodzi w 2024 r. doprowadziło do zalania wsi Stroszowice; 11/ odbudowy Potoku Rakowickiego od ujścia rzeki Nysa Kłodzka do zbiornika pożwirowego w Kantorowicach; 12/ dokonania przeglądu istniejących wałów przeciwpowodziowych oraz ich wzmocnienie wraz z podniesieniem korony wałów (Wronów, Skorogoszcz Kantorowice, Rakowice); 13/ pilnego przeprojektowania wału przeciwpowodziowego ochraniającego wieś Wronów; 14/ rozpoczęcia prac nad II etapem na rzece Nysa Kłodzka od mostu kolejowego w Lewinie Brzeskim w kierunku Skorogoszcza i Wronowa; 15/ bieżącego utrzymania, konserwacji i udrażniania urządzeń melioracyjnych (rowów, przepustów, kłap) oraz zrewidowania ich stanu technicznego; 16/ wybudowanie suchego zbiornika w rejonie miejscowości Piorunkowice – Ścinawa Nyska; 17/ przebudowy kanału ulgi w Lewinie Brzeskim w celu zwiększenia przepustowości; 18/ przywrócenie do stanu poprzedniego poldery i starorzecza zlewni rzeki Nysa Kłodzka; 19/ przeprowadzania skuteczniejszego monitorowania wałów przeciwpowodziowych w zlewni rzeki Nysa; 20/ uwzględnienie zmiany przepisów prawa dot. zagospodarowania przestrzennego w celu bezwzględnego zakazu wznoszenia budynków i budowli na terenach szczególnie zagrożonych powodzią za wyjątkiem budowli hydrotechnicznych; 21/ uzupełnienie i wzbogacenie systemu monitorowania progów wodnych na rzece Nysa Kłodzka oraz jej dopływach; 22/ zwiększenie skuteczności konserwacji dopływów rzeki Nysa Kłodzka.

Burmistrz wyjaśnił, że do dnia kontroli NIK nie uzyskano odpowiedzi na przesłane stanowisko. Ponadto Burmistrz wskazał: *Identyfikacja nieprawidłowości stanu technicznego budowli przeciwpowodziowych, nie jest zadaniem własnym gminy. Zgodnie z ustawą Prawo budowlane obowiązek przeprowadzania okresowych kontroli stanu technicznego obiektów spoczywa na właścicielu lub zarządcy obiektu. Zarządcą urządzeń, przez których zniszczenie nastąpiło zalanie wodami powodziowymi, tj. wałów przeciwpowodziowych, jest Państwowe Gospodarstwo Wodne Wody Polskie. W związku z powyższym nie było podstaw do kierowania zawiadomień do nadzoru budowlanego. W ubiegłych latach, za czasów funkcjonowania RZGW (w miejsce którego utworzono PGW Wody Polskie) zarządca dokonywał corocznych przeglądów wałów na terenie gminy, z udziałem przedstawiciela gminy. Od wielu już lat takie przeglądy, na które zapraszany byłby przedstawiciel gminy, nie odbywają się.*

(akta kontroli str. 870-909)

W celu oceny drożności przepustów i stanu utrzymania rowów gminnych, 3 grudnia 2025 r. przeprowadzono oględziny fragmentów rowów zlokalizowanych na działkach ewidencyjnych nr 34/4 oraz 1379 oraz rowu biegnącego wzdłuż cmentarza w Lewinie Brzeskim położonego na działce nr 178/2. W wyniku przeprowadzonych oględzin stwierdzono, że w pierwszym przypadku nie wszystkie przepusty były widoczne z uwagi wysokie i gęste trawy w związku z czym nie można było potwierdzić ich drożności, co opisano w sekcji *Stwierdzone nieprawidłowości*. Zgodnie z wyjaśnieniem inspektora ds. zarządzania kryzysowego rów ten był porządkowany ok. rok wcześniej. Rów zlokalizowany wzdłuż cmentarza był utrzymany w należytym stanie i wszystkie przepusty były drożne.

(akta kontroli str. 878, 914-925, 932-935, 1031-1047)

12. W latach 2022-2024 Gmina posiadała ubezpieczenie mienia komunalnego od skutków powodzi, jednak jak wyjaśnił Burmistrz, w 2025 r., tj. po powodzi we wrześniu 2024 r. żadna z firm ubezpieczeniowych nie wyraziła zgody na zawarcie umowy w tym zakresie.

(akta kontroli str. 101-134, 637)

13. Na terenie Gminy Lewin Brzeski realizowane były przedsięwzięcia z wykorzystaniem środków krajowych, których celem była poprawa bezpieczeństwa przeciwpowodziowego po powodzi z 1997 r. i z 2010 r., tj. 1/ naprawa uszkodzonego wału przy ulicy Aleja Wojska Polskiego w Lewinie Brzeskim realizowana przez Gminę; 2/ przeciwpowodziowa inwestycja na rzece Nysa Kłodzka w Lewinie Brzeskim realizowana przez RZGW: a/ w ramach I etapu wybudowano jaz wraz z kanałem ulgi na rzece Nysa Kłodzka, zmieniono koryto rzeki Nysy Kłodzkiej, przebudowano ulicę Nysańską w Lewinie Brzeskim (zakończenie inwestycji w październiku 2014 r.); b/ zaplanowany II etap polegający na modernizacji wałów wzdłuż rzeki Nysa Kłodzka od Lewina Brzeskiego do Skorogoszczy i od Skorogoszczy do Wronowa nie został jeszcze zrealizowany; 3/ uregulowanie koryta rzeki Ścinawa Niemodlińska realizowane przez RZGW; 4/ modernizacja wału na Odrze w miejscowościach Golczowice i Mikolin realizowane przez RZGW.

Po powodzi we wrześniu 2024 r. realizowane są: 1/ odbudowa mostku w miejscowości Kantorowice na Potoku Ptakowickim – inwestycja w trakcie realizacji, a termin zakończenia wyznaczono na grudzień 2025 r.; 2/ doraźna naprawa i zabezpieczenie urządzeń wodnych – naprawa przepustów wraz z kłapami oraz udroźnienie rowu w Kantorowicach; 3/ udraźnianie cieków wodnych – rowy odprowadzające wody z terenu miasta Lewin Brzeski; 4/ naprawa uszkodzonego wału przy ulicy Aleja Wojska Polskiego w Lewinie Brzeskim – inwestycja w trakcie realizacji przez Gminę.

Ponadto Burmistrz wskazał, że *corocznie wykonywane są przez Gminę i Gminną Spółkę Wodną konserwacje, czyszczenie i udroźnienie rowów na terenie całej Gminy. Dokonuje się również wycinki drzew, krzewów, samosiejek na rowach i przepustach położonych na terenach zalewowych. Gmina zleciła opracowanie Programu funkcjonalno-użytkowego pn. „Remont i odtworzenie odwodnienia miasta Lewin Brzeski” i jest w trakcie przygotowywania wniosku do złożenia w ramach programu FENIX, z którego można pozyskać finansowanie w 95% (wartość zadania 6,5 mln zł).*

(akta kontroli str. 636-637)

14. Gmina zidentyfikowała przypadki nowej niekontrolowanej zabudowy na terenach zalewowych lub zagrożonych powodzią. Na wyrobisku pożwirowym w Lewinie Brzeskim powstał teren wykorzystywany jako „rekreacja” na obszarze szczególnego zagrożenia przed powodzią. Pismem Nr BI.6724.150.2024 z 12 lipca 2024 r. Urząd Miejski w Lewinie Brzeskim powiadomił właścicieli działek oraz Powiatowego Inspektora Nadzoru Budowlanego w Brzegu, PGW Wody Polskie Zlewni w Nysie i Komisariat Policji w Lewinie Brzeskim o niezgodnym z miejscowym planem zagospodarowania przestrzennego miasta Lewin Brzeski użytkowaniem działek zlokalizowanych na terenach urządzeń ochrony przeciwpowodziowej. Urząd Miejski w Lewinie Brzeskim negatywnie rozpatrzył również wniosek jednej z firm w sprawie zatwierdzenia projektu technicznego elektroenergetycznej sieci kablowej obejmujący teren nielegalnej zabudowy rekreacyjnej.

(akta kontroli str. 640-663)

Stwierdzone
nieprawidłowości

W działalności kontrolowanej jednostki w przedstawionym wyżej zakresie stwierdzono następujące nieprawidłowości:

1. Wbrew postanowieniom wynikającym z art. 5 ust. 3 ustawy o zarządzaniu kryzysowym Burmistrz nie zapewnił systematycznej aktualizacji GPZK od zatwierdzenia go w 2019 r. W świetle tego przepisu plany zarządzania kryzysowego podlegają systematycznej aktualizacji, a cykl planowania nie może być dłuższy niż dwa lata.

(akta kontroli str. 268)

Burmistrz wyjaśnił: *W 2022 r. Ministerstwo Spraw Wewnętrznych i Administracji oraz Rządowe Centrum Bezpieczeństwa zapowiedziały opracowanie nowych przepisów regulujących cykl planistyczny w jednostkach samorządowych wydłużający okres z dwóch do trzech lat. W oczekiwaniu na nowe wzory planów oraz ich wytyczne metodologiczne wstrzymane zostały procesy aktualizacyjne, a brak istotnych zmian w strukturze zagrożeń na obszarze gminy pozwalały na dalsze stosowanie opracowanego planu. Zakończenie prac nad zmianami ustawowymi, wejście w życie nowych ram prawnych, a także opracowanie i aktualizacja Planu Powiatowego w 2026 r., umożliwi opracowanie nowego Gminnego Planu Zarządzania Kryzysowego wraz z uzgodnieniami, a następnie zatwierdzeniem przez Starostę Brzeskiego.*

(akta kontroli str. 957)

2. Burmistrz nie podejmował działań edukacyjnych i informacyjnych ani nie organizował ćwiczeń dotyczących zagrożeń związanych z powodzią. Stanowiło to zaniechanie realizacji obowiązku wynikającego z art. 10 ust. 1 pkt 14 ustawy z dnia 5 grudnia 2024 r. o ochronie ludności i obronie cywilnej²⁴, w myśl którego do zadań burmistrza należy m.in. planowanie oraz organizowanie szkoleń, ćwiczeń i innych form edukacji z zakresu ochrony ludności i obrony cywilnej oraz wspieranie programów edukacyjnych mających na celu przygotowanie do reagowania na potencjalne zagrożenia na obszarze gminy. Z kolei w art. 165 ust. 1 pkt 7 ustawy z dnia 20 lipca 2017 r. Prawo wodne²⁵ wskazano, że ochronę

²⁴ Dz. U. poz. 1907, ze zm.

²⁵ Dz. U. z 2025 r. poz. 960, ze zm.

przed powodzią realizuje się w szczególności poprzez prowadzenie polityki informacyjnej w zakresie ochrony przed powodzią oraz ograniczania jej skutków. Burmistrz wyjaśnił: *Jako organ ochrony ludności odpowiada za planowanie i organizowanie szkoleń, ćwiczeń i innych form edukacji, komunikację z mieszkańcami, publikowanie ostrzeżeń, organizowanie spotkań informacyjnych (w tym w ramach zebrań wiejskich, czy też innych zebrań stowarzyszeń i organizacji działających na terenie gminy). Edukacja i szkolenia z zakresu ochrony ludności w gminie występują corocznie w różnych formach i obejmują różne grupy wiekowe, czy zawodowe, w tym: Ochotnicze Straże Pożarne – prowadzą szkolenia i pokazy dla swoich członków, w tym młodzieży, a także mieszkańców (w czasie festynów i imprez masowych) oraz biorą udział w ćwiczeniach i kampaniach informacyjnych; Państwowa Straż Pożarna (Komenda Powiatowa PSP w Brzegu) – prowadzi doradztwo i wsparcie merytoryczne w zakresie bezpieczeństwa dla strażaków z gminnych jednostek OSP, prowadzi szkolenia specjalistyczne oraz przekazuje niezbędne komunikaty i raporty służące sprawnej pracy strażaków-ochotników; szkoły, przedszkola jako placówki oświatowe, organizują projekty i zajęcia tematyczne dotyczące zagrożeń środowiskowych: cykl zajęć propagandowych w ramach edukacji dla bezpieczeństwa w tym: poświęconych tematyce ostrzegania i alarmowania oraz innych zagrożeń w gminie. Od stycznia 2025 r. nowa ustawa o ochronie ludności, integruje edukację w zakresie ochrony ludności i obrony cywilnej z systemem edukacji, zobowiązując organy oświatowe oraz organy ochrony ludności do prowadzenia szkoleń i promowania świadomości na temat zagrożeń, zasad postępowania w sytuacjach kryzysowych, a także wspierania obrony cywilnej poprzez działania prewencyjne i edukacyjne na wszystkich poziomach, od szkół po zadania dla społeczeństwa. Wspólnym celem współdziałania instytucji jest efektywne informowanie mieszkańców celem wzmacniania świadomości lokalnej, a także stałe podnoszenie poziomu bezpieczeństwa. W roku bieżącym, zgodnie z wytycznymi oraz otrzymanymi środkami finansowymi, z zakresu ochrony ludności przeszkolona zostanie kadra kierownicza urzędu oraz innych gminnych jednostek organizacyjnych (szkolenie zaplanowano w dniach 18-19.XII). Wdrożenie nowych przepisów jest dla Gminy działaniem priorytetowym dla budowania odporności społecznej i poczucia bezpieczeństwa, w związku z czym w 2026 r. planowane jest zorganizowanie szkoleń, spotkań, akcji informacyjnej dla wszystkich mieszkańców gminy (planuje się wydatkować 50 000 zł, po uzyskaniu dotacji z budżetu państwa).*

(akta kontroli str. 635, 1030-1031)

W odniesieniu do złożonych wyjaśnień NIK zauważa, że w świetle ww. przepisów zadanie planowania oraz organizowania szkoleń, ćwiczeń i innych form edukacji z zakresu ochrony ludności i obrony cywilnej oraz wspieranie programów edukacyjnych mających na celu przygotowanie do reagowania na potencjalne zagrożenia na obszarze gminy jest zadaniem Burmistrza, a jego realizacja nie może być uzależniona od pozyskania środków zewnętrznych na ten cel.

3. Gmina nie zapewniła utrzymania w należytym stanie niektórych rowów przydrożnych i melioracyjnych poprzez wykoszenie roślinności i zapewnienie drożności, co stanowiło naruszenie obowiązku wynikającego z art. 205 ustawy Prawo wodne, przewidującego, że utrzymywanie urządzeń melioracji wodnych należy do zainteresowanych właścicieli gruntów.

W wyniku przeprowadzonych 3 grudnia 2025 r. oględzin fragmentów rowów zlokalizowanych na działkach ewidencyjnych nr 34/4 oraz 1379 stwierdzono, że

nie wszystkie przepusty były widoczne z uwagi wysokie i gęste trawy i inną roślinność, które ograniczały ich drożność.

Burmistrz wyjaśnił: *W grudniu 2024 r., po powodzi, zostały przeprowadzone prace mające na celu udrożnienie rowu na działce nr 34/4 w Lewinie Brzeskim. Rów został gruntownie wyczyszczony i odbudowany, a prace polegały na: oczyszczeniu skarp z porostów, krzewów i drzew, odmulenie rowu na głębokości 40 cm, plantowaniu skarp rowu. W chwili obecnej rów w sposób naturalny porósł roślinnością, która w ocenie tut. urzędu nie utrudnia przepływu wód. Prace związane z konserwacją przedmiotowego rowu melioracyjnego zaplanowano przeprowadzić na wiosnę 2026 r. Ponadto Burmistrz wskazał, że: Przynajmniej dwa razy w roku oraz przed zapowiadany intensywnymi opadami deszczu gminna spółka „HYDRO-LEW” dokonuje przeglądów, wyczyszczenia i udrożnienia kanalizacji deszczowej i studzienek kanalizacyjnych, ze szczególnym uwzględnieniem newralgicznych miejsc.*

Ponadto stwierdzono brak drożności przepustu przy gruntach należących do Krajowego Ośrodka Wsparcia Rolnictwa – w dniu oględzin przepust ten był całkowicie zasypany.

Burmistrz wyjaśnił: *Rów obejmujący działkę nr 1373 (właściciel KOWR) odprowadzający wody w kierunku rzeki Nysa Kłodzka z miasta Lewin Brzeski jest rowem głównym głębokim, połączonym z gminnym rowem obejmującym działkę nr 34/4 (właściciel Gmina). Pismem Nr GK.6131.146.2024 z 18 grudnia 2024 r. wystąpiono z wnioskiem do właściciela działki tj. KOWR O/Opole o podjęcie działań mających na celu wyczyszczenie i udrożnienie rowu w działce nr 1373. W odpowiedzi wnioskiem z 19 grudnia 2024 r. KOWR O/Opole zwrócił się o wydanie zezwolenia na usunięcie porośniętych w rowie drzew i krzewów. Decyzją z 23 grudnia 2024 r. Burmistrz wydał zezwolenie na dokonanie wycinki drzew i krzewów w terminie do końca grudnia 2025 r.*

(akta kontroli str. 878, 914-925, 932-935, 1031-1047)

4. W okresie objętym kontrolą w Urzędzie nie podjęto skutecznych działań mających na celu wyposażenie magazynu przeciwpowodziowego w sprzęt, urządzenia i materiały wynikające z przeprowadzonych analiz m.in. w ramach porozumień w ramach Stowarzyszenia Aglomeracja Opolska, co świadczyło o częściowym braku rzetelności przy realizacji zadania określonego w art. 7 ust. 1 pkt 14 ustawy o samorządzie gminnym.

Z dokumentów tych wynikało, że Gmina Lewin Brzeski powinna być wyposażona m.in. w 21 tys. worków przeciwpowodziowych, urządzenie do napełniania worków przeciwpowodziowych, rękawy przeciwpowodziowe (200 m), geowłókninę (3 tys. m²), plandeki do zabezpieczania budynków (2 tys. m²), śpiwory i łóżka polowe (po 30 szt.), syreny alarmowe (20 szt.), Ponadto zidentyfikowano inne potrzeby w zakresie wyposażenia magazynu przeciwpowodziowego, zgodnie z umową dotacji z 19 listopada 2025 r.²⁶ oraz

²⁶ Ze środków dotacji przewidziano także zakup zestawu ratownictwa medycznego, worków na piasek (10 tys. szt.), megafonów (4 szt.), syreny przenośnej, kamizelek ratunkowych (6 szt.), gumowców/woderów (10 szt.), płaszczy przeciwdeszczowych (10 szt.) plandek o różnych wymiarach (13 szt.), przedłużaczy na zwijadle (4 szt.) latarek (10 szt.) taczek (5 szt.) łopat (10 szt.) szczotek do zamywania (10 szt.) oraz regałów magazynowych (4 szt.).

wnioskiem do Opolskiego Urzędu Wojewódzkiego w ramach Programu Ochrony Ludności i Obrony Cywilnej na lata 2025-2026²⁷.

(akta kontroli str. 664-744, 979-1002, 1125, 1135-1143)

Burmistrz wyjaśnił: *W okresie od podpisania Porozumienia (2016 r.) do końca 2021 r. nie zrealizowano kompleksowo wszystkich założeń Programu, ze względu na brak możliwości pozyskania zewnętrznych środków finansowych na kompleksową realizację zadań wskazanych w Programie. Wdrożone zostały założenia organizacyjne Programu w zakresie wzajemnej pomocy w sytuacji wystąpienia zdarzenia powodującego zagrożenia dla życia i mienia mieszkańców Aglomeracji Opolskiej. Przeprowadzane były również cykliczne szkolenia i ćwiczenia dla pracowników zarządzania kryzysowego oraz służb, dzięki czemu wypracowano pewne schematy postępowania. Wzrosła również świadomość w zakresie wagi sprawnej realizacji działań oraz współpracy wszystkich podmiotów odpowiedzialnych za prowadzenie działań w sytuacji zagrożenia. W ramach uruchomionego naboru do działania 2.3 Zapobieganie zagrożeniom związanym ze zmianą klimatu FEO 2021-2027, dopiero w 2024 r. pojawiła się możliwość wnioskowania o dofinansowanie projektu partnerskiego pn. Zakup sprzętu do prowadzenia akcji ratowniczych i usuwania skutków zjawisk katastrofalnych w Aglomeracji Opolskiej. W ramach tego projektu zaplanowane zostały zakupy w celu uzupełnienia zasobów materiałowych, sprzętowych i wyposażenia Gminy Lewin Brzeski na kwotę ponad 470 tys. zł, w tym: dron z kamerą, agregat prądotwórczy, motopompa x3, pilarki x2, radiotelefon, stacja ładowania, namiot pneumatyczny, tablet, zbiornik na wodę pitną, rękaw przeciwpowodziowy x10, urządzenie do napełniania worków, zestaw dekarSKI x10. Niestety Gmina Lewin Brzeski nie miała żadnego wpływu na przedłużające się w czasie formalności i procedury (w tym przetargowe), których sfinalizowanie planowane jest dopiero w 2026 r. Udział Gminy Lewin Brzeski w w/w projekcie wpłynął na decyzje tut. Urzędu w zakresie zawieszenia doposażania magazynu przeciwpowodziowego w materiały, narzędzia, czy urządzenia, które zostały już zaplanowane w ramach projektu, ponieważ spowodowałoby to dublowanie wydatków środków publicznych.*

(akta kontroli str. 1162-1167)

Zdaniem NIK uzasadnione jest oczekiwanie od Urzędu rzetelnej realizacji obowiązku wyposażenia i utrzymania gminnego magazynu przeciwpowodziowego w taki sposób, aby realnie zaspokajał on zbiorowe potrzeby wspólnoty w tym zakresie²⁸. Zawartość magazynu nie może być zatem dowolna i uzależniona od skuteczności pozyskania środków zewnętrznych na jego sfinansowanie, ale powinna być określona w wyniku profesjonalnego procesu analitycznego przeprowadzonego przez osoby/podmioty dysponujące odpowiednimi kwalifikacjami (np. w zakresie zarządzania kryzysowego, prowadzenia działań ratowniczych, pomocy poszkodowanym).

²⁷ Gmina wnioskowała o sfinansowanie m.in. zakupu siedmiu zestawów Starlink z agregatami prądotwórczymi, samochodu typu pick-up (lub SUV), systemu nagłaśniającego do samochodu, łodzi ratowniczej płaskodennej, systemu kamer do montażu na terenach zagrożonych, drona z kamerą termowizyjną oraz radiotelefonów przenośnych.

²⁸ Np. w zakresie zarządzania kryzysowego, prowadzenia działań ratowniczych, pomocy poszkodowanym, z uwzględnieniem wielkości i rodzaju zagrożeń powodziowych na terenie gminy, liczby mieszkańców i innych osób przebywających / mogących przebywać na zagrożonych terenach.

5. W okresie objętym kontrolą Urząd nie posiadał alternatywnych źródeł zasilania w przypadku zaniku dostaw energii elektrycznej, co świadczyło o braku rzetelności w zakresie zapewnienia ciągłości pracy komórki organizacyjnej realizującej zadania zarządzania kryzysowego.

W wyniku przeprowadzonych 2 grudnia 2025 r. oględzin stwierdzono, że Urząd nie posiadał alternatywnych źródeł zasilania w celu zapewnienia ciągłości działania stanowiska kierowania GZZK.

(akta kontroli str. 926-931)

Burmistrz wyjaśnił: *Gmina Lewin Brzeski w roku 2022 zawarła umowy o współdziałaniu i finansowaniu z jednostkami OSP z terenu gminy. Celem zawartego porozumienia jest uregulowanie współpracy w zakresie ochrony przeciwpożarowej i ratownictwa, ochrony ludności, zapewnienie wsparcia finansowego i sprzętowego dla OSP, a także określenie zasad koordynacji działań w celu wzmocnienia bezpieczeństwa mieszkańców gminy. Zawarcie porozumień z jednostkami ma na celu wsparcie skutecznych działań realizowanych również na rzecz gminy w sytuacjach kryzysowych, w tym z możliwością wykorzystania sprzętu będącego na stanie tych jednostek. Corocznie w budżecie Gminy zapewniane są środki finansowe na działalność jednostek OSP, w tym na: bieżącą konserwację, niezbędne naprawy oraz systematyczne rozruchy posiadanego sprzętu (w tym: agregaty prądotwórcze, motopompy, węże, piły spalinowe). Sprzęt ten stanowi majątek gminny, przekazany w użytkowanie podległym jednostkom OSP. Na stanie jednostek znajduje się łącznie 14 agregatów prądotwórczych, w tym OSP Lewin Brzeski – 5 szt., OSP Łosiów – 3 szt., OSP Skorogoszcz – 6 szt. Użyczenie 1 lub 2 agregatów na potrzeby działania GZZK w żaden sposób nie doprowadzi do zakłócenia działania tych jednostek podczas innych akcji. Natomiast bliskość położenia remizy OSP Lewin Brzeski i budynku urzędu jest na tyle bliska, że nie występowała konieczność zapewniania innego zasilania awaryjnego. Nie mniej jednak w ramach projektu „Cyberbezpieczny samorząd”, z którego gmina pozyskała środki, w 2026 r. planowany jest zakup agregatu prądotwórczego, z przeznaczeniem na zabezpieczenia zasilania awaryjnego Urzędu Miejskiego w Lewinie Brzeskim.*

(akta kontroli str. 1162-1167)

W odniesieniu do złożonych wyjaśnień NIK zauważa, że możliwość użyczenia wskazanego sprzętu dla zapewnienia awaryjnego zasilania nie zapewnia ciągłości awaryjnego zasilania w przypadkach zaniku dostaw energii, w szczególności z uwagi na czas potrzebny do przekazania tego sprzętu do stanowiska kierowania jak i na możliwość wykorzystywania całego tego sprzętu przez OSP w ramach prowadzonych akcji ratowniczych.

IV. Uwagi i wnioski

W związku ze stwierdzonymi nieprawidłowościami, Najwyższa Izba Kontroli, na podstawie art. 53 ust. 1 pkt 5 ustawy o NIK, przedstawia następujące uwagi i wnioski:

Uwagi	Najwyższa Izba Kontroli nie formułuje uwag.
Wnioski	Najwyższa Izba Kontroli wnioskuje o:

1. podjęcie skutecznych działań w celu terminowej aktualizacji GPZK; |

2. podejmowanie działań edukacyjnych i informacyjnych oraz ćwiczeń dotyczących zagrożeń związanych z powodzią;
3. zapewnienie wyposażenia magazynu przeciwpowodziowego adekwatnego do zidentyfikowanych potrzeb;
4. wzmożenie działań w celu zapewnienia utrzymania w należyтым stanie rowów przydrożnych i melioracyjnych, za których utrzymanie odpowiada Gmina;
5. kontynuowanie działań mających na celu zapewnienie alternatywnych źródeł zasilania stanowiska kierowania GZZK.

V. Pozostałe informacje i pouczenia

Wystąpienie pokontrolne sporządzono w postaci elektronicznej z użyciem kwalifikowanych podpisów elektronicznych.

Prawo zgłoszenia
zastrzeżeń

Zgodnie z art. 54 ustawy o NIK kierownikowi jednostki kontrolowanej przysługuje *prawo zgłoszenia* na piśmie umotywowanych zastrzeżeń do wystąpienia pokontrolnego, w terminie 21 dni od dnia jego przekazania. Zastrzeżenia zgłasza się do Dyrektora Delegatury NIK w Opolu]. Prawo zgłaszania zastrzeżeń, zgodnie z art. 61b ust. 2 ustawy o NIK, nie przysługuje do wystąpienia pokontrolnego zmienionego zgodnie z treścią uchwały w sprawie zastrzeżeń.

Obowiązek
poinformowania
NIK o sposobie
wykonania
wniosków

Zgodnie z art. 62 ustawy o NIK należy poinformować Najwyższą Izbę Kontroli, w terminie 21 od otrzymania wystąpienia pokontrolnego, o sposobie wykonania wniosków pokontrolnych oraz o podjętych działaniach lub przyczynach niepodjęcia tych działań.

W przypadku wniesienia zastrzeżeń do wystąpienia pokontrolnego, termin przedstawienia informacji liczy się od dnia otrzymania uchwały o oddaleniu zastrzeżeń w całości lub zmienionego wystąpienia pokontrolnego.

Opole, 30 grudnia 2025 r.

Kontroler

Jarosław Pałęga

główny specjalista kontroli państwowej

/podpisano elektronicznie/

Najwyższa Izba Kontroli

Delegatura w Opolu

Dyrektor

Arkadiusz Kuglarz

p. o. Dyrektora

/podpisano elektronicznie/